

Innovative Educational Technology for Personal Development through Art Creative Activities
Иновативни педагогически технологии за личностно развитие чрез художественотворчески дейности

ПЕДАГОГИЧЕСКА СИСТЕМА ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА НАЧАЛНИ НОТНОЧЕТИВНИ УМЕНИЯ

Илиана Червенакова

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме. Лоша практика от миналото е превръщането на нотната грамотност и техническото овладяване на инструмента в самоцел в музикалнопедагогическата дейност на учителите, като на заден план остава музикалнослуховото развитие на децата и емоционалното преживяване на музикалното произведение. По този начин много даровити деца се отклоняват от музиката и овладяването на музикален инструмент.

Позовавайки се на учебната програма по музикален инструмент и солфедж на деца от подготвителна група, аз насочвам своята педагогическа дейност към осъществяване на поставената ми изследователска цел: музикалнослуховото възпитание – първа крачка към нотното ограмотяване. Това осъществявам чрез организиране на следните конкретни действия и подходи, представени в тяхната последователност.

Всички понятия и термини в музиката се овладяват посредством играта и използването на игрови подходи. Въвеждането на нотната грамотност по този начин открива възможността за записване на познати за децата песни по ноти, а по-късно и четенето на непознат нотен текст.

Постигнатите резултати показват качествен положителен скок в компетентностите на всички обучаеми деца и професионална удовлетвореност от страна на преподавателите.

Keywords: musical pedagogy, musical and hearing education, musical literacy

Увод

В епохата на развитието на техниката и компютърните технологии все по-малко деца се насочват към занимания с музика, в частност – свирене на музикален инструмент. А практиката показва, че децата обичат музикалните занимания и с радост и желание участват в музикални дейности, когато има кой да ги насочи към това.

Отдръпването на децата от школите по изкуства е сигнал, че нещо в системата трябва да се промени. Редица водещи преподаватели по музика търсят причина за това негативно явление в начина на преподаване и обучение във

всички нива и стигат до извода, че трябва да се преосмислят принципите на преподаване и е необходимо да се обнови учебното съдържание.

Лоша практика от миналото е превръщането на нотната грамотност и техническото овладяване на инструмента в самоцел в музикалнопедагогическата дейност на учителите, като на заден план остава музикалнослуховото развитие на децата и емоционалното преживяване на музикалното произведение.

Умозрителният подход при въвеждането на децата в нотната грамотност пропъди песента от училището, а техническите упражнения и етюди при обучението по музикален инструмент усложняват много пътя на овладяването на инструмента и са в състояние да отклонят от музиката потенциално даровити деца. Още от 30-те години на XX век в практиката на редица преподаватели се забелязва тенденция към съкращаване на използвания инструктивен материал.

В дългогодишната си практика като преподавател по солфедж и музикален инструмент винаги съм се стремяла да подобрявам музикално-учебния процес. Като основни принципи в своята педагогическа дейност бих могла да изтъкна, че:

- учителят носи отговорност за начина на преподаване;
- учителят трябва да насърчава децата да мислят позитивно;
- новият музикален материал трябва да бъде поднесен на малки стъпки, така че да бъде достъпен до всички ученици;
- при затруднение всяка стъпка трябва допълнително да се опрости, да се съобрази максимално с възприемателните възможности на всеки ученик;
- всеки нов момент трябва да се затвърди и чак след това да се пристъпи към усвояване на нов елемент от цялото;
- напредъкът да се постига бавно и постепенно, като се изключва създаване на напрежение в работата;
- трябва да се извършва постоянна проверка на усвоените знания и умения;
- децата трябва да участват активно в класови срещи, концерти, тъй като те обичат да показват постиженията си. Малките им публични успехи стимулират интереса към музикални занимания.

Известно е, че децата учат чужди езици по-лесно от възрастните. Бихме могли да приемем, че музиката е своеобразен нов език за тях със собствени правила и структури.

Много по-лесно би се усвоила новата материя, като се отдалечим от механичното заучаване на правила и операции. Това е позитивна иновация в предложената система от технологии.

Цел на изследователската дейност

В ранната детска възраст възпроизвеждането на музика е основна музикална дейност и представлява звуково претворяване с глас или с инструмент на

музикален текст или съществуващ в съзнанието образ на музикално произведение. Възпроизвеждането на музика се осъществява по два начина:

- а) подражателно – чувам – повтарям с глас или върху инструмент;
- б) прочитам и озвучавам нотен текст.

Слуховоподражателното и съзнателното възпроизвеждане са два етапа на един и същ процес, при който вторият е по-висш и се изгражда върху достатъчното развитие на първия. Разликата между двата вида възпроизвеждане се състои в това, че в единия случай слуховата представа идва непосредствено от „еталона“, който съществува в съзнанието, а във втория случай то е опосредствано от нотите.

За да може нотният знак да предизвика представата за височината и трайността на тона, е необходимо да се извърши необходимата слухова подготовка, която да позволи свързване на тоновете от познати на децата песни с тонови имена, а след това – на тоновите имена и трайности с нотните знаци и местата им върху петолинието. Един от основните недостатъци на традиционната музикална педагогика е пристъпване към обучението по ноти без необходимата предварителна слухова подготовка.

Предлаганата технология цели подготовката на свиренето по ноти да се извърши в етапа на възпроизвеждането по слух чрез изучаването на редица песни, които стават обект за аналитико-синтетична дейност, включваща движението на тоновете по височина и трайност, свързването им с нотните белези, а това предоставя възможност да се научат местата им върху петолинието. Всички понятия и термини в музиката се овладяват посредством играта и използването на игрови подходи. Въвеждането в нотната грамотност по този начин открива възможността за записване на познати за децата песни по ноти, а по-късно и четенето на непознат нотен текст.

Насоченост на проблематиката

Отчитайки негативните моменти в досегашната музикална педагогическа практика, аз насочих своята педагогическа работа към създаване на педагогическа система от алгоритми за ранно музикалнослухово възпитание, което предшества следващото инструментално обучение на децата.

Аргументите, които определят насоките на тези педагогически търсения, са следните:

1. Провеждане на обучението в началния етап да се извършва само с песенен материал.
2. Методическа разработка на обучението по слух да предшества по-нататъшното инструментално обучение и да се осъществява в органична връзка с обучението по ноти.
3. Подбиране на такива методи и технологии на музикално обучение и възпитание по музикален инструмент, които да са в пряка зависимост от възрастовите и индивидуалните възможности на децата от предучилищна възраст.

4. Прилагане на комплексен подход при обучението с осъществяване на взаимодействие между обучението по музикален инструмент, солфеж и теория на музиката.

5. Използване на проблемния подход в обучението.

Въвеждането на децата в четенето на нотите не е трудно, но е безполезно те да знаят мястото на всяка нота върху петолинието, ако нотният знак не е в състояние да предизвика представите за височината и трайността на обозначения тон. Затова въвеждането на нотите трябва да дойде като естествена последица от извършването на онази аналитико-синтезираща и обобщаваща работа, която ще ги доведе до действително нотно ограмотяване.

Това ограмотяване преминава през няколко етапа. Първият е постигане на точно интониране при пеене на песни по слух и художественото им изпълнение в подготвителния период. Децата разучават голямо количество песни – около 20 – 30. През този етап укрепват музикалнотворческите представи на обучаваните. Следващият етап се състои в свързване на тоновете на песните по слух с тоновите имена, което говори за достатъчно развитие на ладовия усет и началното развитие на ладотоналния усет. В третия етап диференцираните музикалнотворчески и метроритмични представи се свързват с нотните знаци, обозначени на съответните места върху петолинието.

Акцентът в методическата работа пада върху обучението по слух, а именно то се явява база за прилагането на по-нататъшни логически действия – наблюдение, сравнение, анализ, синтез, обобщение.

Позовавайки се на учебната програма за обучение по музикален инструмент и солфеж на деца от подготвителна група, същинската работа се насочва към осъществяване на поставената **изследователска цел** – музикалнотворческото възпитание, първа крачка към нотното ограмотяване. Това се осъществява чрез организиране на следните конкретни действия и подходи, представени в тяхната последователност.

Описание на прединструменталната технология, чрез която се възпитават нотнотворчески умения

Както бе изтъкнато, песента се явява основният материал, чрез който децата от ранната възраст се въвеждат в музиката и нотната грамотност. За да изпълни това си предназначение, тя трябва да се научи ясно и да се изпълнява художествено.

Съблюдавайки широкия кръг от проблеми в този начален прединструментален период, отнасящи се до развитие на музикалния слух и основните музикални способности, задачите се конструират в следния алгоритъм:

1. Още при първата среща на децата с музиката се очертава пътят, по който трябва да тръгне музикалнотворческата дейност. Уместно би било да се потърси връзката между текста и мелодията на песента, а чудесен пример за това е словесният фолклор – скороговорки, гатанки, пословици, зальгалки и

др. Отчетливото изговаряне, изразителното декламиране с разнообразяване на интонацията е в състояние да подсказе метричната пулсация на бъдещата мелодия, ритъма ѝ, както и мелодичната ѝ линия. Върху един и същ текст биха могли да се направят множество варианти на мелодията, от които детето да избере онези, които му харесват най-много.

При скороговорките, които са със звукова редица монохорд, т.е. се състоят от един тон, децата забелязват, че гласът не се движи, не се „извива“, както при другите песни, а е равен.

Жаба вика – скороговорка

Щъркел шарен дългокрак – скороговорка

Леко лети малка пчела – скороговорка

2. Следваща стъпка представлява усвояването на песни по слух с по-широк тонов обем, като се започне от звукова редица „дихорд“ и в продължение на няколко месеца се достигне до звукова редица „октохорд“. При следващите песни децата забелязват, че гласът „не е равен“, а се „извива“, тези песни не са скороговорки.

Първоначално текстът се научава наизуст чрез колективно или индивидуално рецитиране. Дават се указания за правилна певческа стойка, за пеене без надвикване, със спокоен и красив звук, за поемане на дъх без разкъсване думите на срички, за едновременно започване и завършване на песента, ясно и точно изговаряне на думите.

Кукуригу, петльо – народна песен

Зорнице, ле – народна песен

Роси росица – народна песен

Кое ли е това малко момче – народна песен

3. Обучаемите постепенно се запознават и с основните понятия и термини в музиката – темпо, динамика, регистри, пауза, тембър, видове музика – народна и авторска (композиторска).

а) За усвояване на понятието „**темпо**“ се препоръчва една и съща песен да се изпълни два пъти в различно темпо – бавно, а после бързо. Когато децата усетят разликата, преподавателят им съобщава, че различните песни се пеят с различна бързина, която се нарича темпо. То зависи от съдържанието на музикалните произведения и се записва от автора в началото на всяко произведение. Но някои песни или инструментални пиеси нямат указания за обозначено темпо, при тях изпълнителят може да се досети сам по характера на мелодията и текста.

В музиката освен бавно и бързо темпо има и друго, което е между тях и се нарича умерено. Децата изпълняват една и съща песен три пъти поред в трите различни видове темпо. Тогава се открива кое от темпата е най-подходящо за конкретната песен.

б) Сравняват се други две песни, едната от които е изпълнена силно, втората – тихо. Децата сами отгатват разликата.

Възможни са и варианти при изпълнението – първата част на една и съща песен да се изпълни тихо, втората – силно, и обратно. По този начин се въвежда и понятието „**динамика**“ и термините *forte f* (силно), *piano p* (тихо), *mf* (средно силно). Обяснява се, че както темпото, така и динамиката, е във връзка с характера на музикалното произведение. Всяка музикална творба си има съответна динамика, която се изписва под нотите с динамични знаци – *f, p, mf*;

в) Запознаването с термина „**пауза**“ би могло да се осъществи, като обучаемите изпълняват например следната песен скороговорка, в чийто нотен текст има пауза. Пеенето е съпроводено едновременно с пляскане на ръце. Мястото, на което децата само пляскат, без да пеят, се нарича пауза.

Вали, вали дъжд – скороговорка

г) За запознаване с понятието „**тембър**“ се използва играта „Познай по гласа“. Едно дете застана с гръб към останалите деца. Всяко едно от тях изпълнява по една песен, а избраното дете трябва да познае по гласа кое дете

пее. Обяснява се, че този особен белег, по който гласовете могат да се различават един от друг, се нарича тембър. Всеки човешки глас и всеки музикален инструмент си имат свой тембър, по който го различаваме от другите, така както различаваме и отделните цветове.

д) Следва представяне на други две понятия – **народна и авторска (композиторска)** музика. Изпълняват се песни, съчинени от автори, така както са съчинени и стихотворенията, приказките. Изброяват се имена на известни композитори. Но съществува и народна музика, чийто автор не може да се посочи.

е) Децата добиват представа за различните **звукови области**, т.е. за висок, нисък и среден регистър на звучене. Една и съща песен се изсвирва в различни регистри и децата със свои думи, предизвикващи асоциации, описват разликите – когато тоновете звучат „тънко“, като „гласа на птичето“ или звучат „дебело“, като „гласа на баба Меца“. Преподавателят заменя техните понятия „тънко“ с термина „високо“, и „дебело“ – с термина „ниско“.

4. Следваща стъпка предполага развитие на усета за разпознаване на **високи и ниски тонове в един и същ регистър**. За целта една и съща песен се изпълнява от различни тонове в една и съща октава, например от тона „ре“, а след това – от това „ми“. Децата разбират, че регистърът не е променен, но началният тон е друг и че тези две тонови области са близки по звучене.

5. Първоначално **тоновете трайности**, образуващи ритъма на песента, се различават в общ смисъл, т.е. тоновете се определят **като кратки и дълги**. Анализът на тоновете трайности би могъл да се извърши чрез пляскане с ръце при изпълнението на песен. Установява се, че там, където ръцете се засотояват, тоновете са по-продължителни, и обратно.

Условно кратките и дългите тонове обозначаваме първоначално по следните начини:

а) с кратки и дълги чертички

Жа - ба ви - ка вряк, вряк, и - мам ху - бав жа - бу - няк, и т.н.

б) със запълнени (●) или незапълнени (○) кръгчета

● ● ● ● ○ ○ ● ● ● ● ● ● ○ и т.н.
Жа - ба ви - ка вряк, вряк, и - мам ху - бав жа - бу - няк,

Децата пеят песента с думи, а после – наум, като пляскат с ръце ритъма на записаната графика.

За добиване на умения за самостоятелно боравене с ритмични елементи поставям и следните задачи:

а) предварително се записват на дъската две-три познати песни с присъщата графика на мелодията – децата отгатват песента и я изпълняват;

б) назовават се две-три песни по заглавие, от които учителят показва графиката на една от тях – децата трябва да познаят коя е изпълняваната песен;

в) откриване на песен по озвучен от учителя ритъм – децата познават песента, изпълняват я и едновременно с това пляскат с ръце по ритъма на мелодията.

6. Следващите наблюдения са насочени към осъзнаване посоката на движението на тоновете по височина. Децата анализират песните „Щъркел шарен дългокрак“ и „Кукуригу, петльо“. Вниманието им се насочва към мелодичната линия – те се опитват с чертички да очертаят графиките на тези песни.

а) Щъркел шарен дългокрак – скороговорка

Щър-кел ша - рен дъл - го - крак, я за - тра - кай трак, трак, трак!
— — — — — — — — — — — — — — — — — —
Я ка - жи ми не ль - жи - ця - ла зи - ма де бе ти.
— — — — — — — — — — — — — — — —

б) Кукуригу, петльо (нотният текст е поместен по-рано)

 ри - пет - льо,
Ку - ку - гу и т.н.
— — — — —

Вокално-хоровата работа е неделима част от учебно-възпитателния процес. Тя продължава през целия курс на обучение, тъй като гласовият апарат, неговите функции и качеството на фонацията непрекъснато се менят заедно с анатомо-физиологичното развитие на децата. Необходима е по-целенасочена работа за разширяване на гласовия обем и точното интониране. Всяко дете трябва да умее да следи и контролира собствения си глас не само по отношение на височини и трайности на тоновете, правилно звукообразуване и дишане, ясна дикция, но и на красотата на звученето при изпълнение.

7. За разширяване на гласовия обем и естествено за нов музикален материал, върху който се извършват целенасочени наблюдения по отношение на посоката на мелодично движение и ритмична организация на музикалната мисъл, се разучават песните „Пиле пее“, „Каква мома видях, мамо“, „Часовник“.

Пиле пее – народна песен

Каква мома видях, мамо – народна песен

Часовник – музика и текст Илиана Червенакова

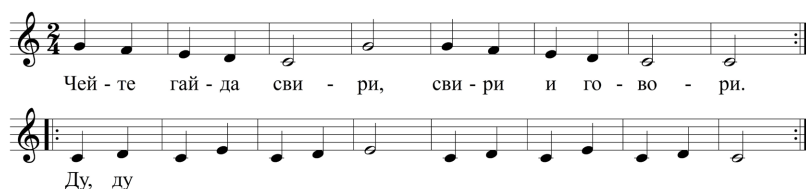
След научаването на песните и записване графика на мелодиите им те се изпълняват на пиано и на детски музикални инструменти – металофон, ксилофон, триола. Естествено, учителят показва, детето повтаря. Поставят се и по-сложни задачи: учителят показва началния тон на мелодията, детето, позовавайки се на откритата предварително графика на песента, намира съответните клавиши на пианото.

За осъзнаване на постепенното възходящо и низходящо движение чудесен пример са песните „Ракета“ и „Хоро“. Децата наблюдават движението на мелодията, съпоставят, сравняват, достигат до изводи.

„Ракета“ – музика и текст: Илиана Червенакова

„Хоро“ – музика и текст: Добри Христов

При песента „Ракета“ се обяснява, че тя е истинска музикална стълбичка, при която гласът постепенно се качва и слиза (песента е със звукова редица – пентахорд). При песента „Хоро“ децата установяват, че тя също има пет стъпала, но мелодията започва от високия тон и следва низходящо движение.

При разучаване на песента „Петльо“ се установява, че тя много прилича на „Ракета“, но тя има повече стъпала, т.е. повече тонове.

Петльо – популярна песен

Песните се изпълняват художествено с динамика, учениците се запознават с термините *cresc.* и *decresc.* Извършват се наблюдения върху графиките на мелодиите. За стимулиране на творческата активност е подходящо задачите да се поставят под формата на гатанки:

а) обучаемите откриват позната песен, изпята без думи или засвирана от втора, трета, четвърта фраза – това упражнение цели развитие на музикалнослуховите представи;

б) с цел да се провокира творческата активност, на децата се поставят задачи за довършване на мелодия по усет – играта се нарича „Повтори и довърши“:

Децата установяват, че мелодията на учителя звучи незавършено, като въпрос, тъй като завършва на неустойчива степен, а мелодията на детето звучи завършено, като отговор, защото завършва на устойчива степен.

8. Следващата група задачи предполага извършване на наблюдения върху **формата** на изучени песни. За целта се подбират примери с по-ярка структура, в които лесно се откриват и анализират построенията „въпрос“ и „отговор“ (първо и второ полуизречение). Тези наблюдения се свързват с осъзнаване на функционалната зависимост между тоновете от мелодията – устойчивост – неустойчивост. Чрез подходящи песни се формира представата за **тоническо тризвучие**.

Разучава се песента „Гъбки“.

„Гъбки“ – народна песен

Децата достигат до извода, че двете полуизречения на песента си приличат много, няма разлика в мелодията и двете части на мелодията приключват на един и същ тон. Изпяват само началото на песента със сричка „на“. Следват обяснения, че първият от тези тонове се повтаря, а другите са различни по височина. Изпяват се трите различни по височина тонове, също със сричка. Първият от тях е нисък, вторият – среден, а третият – висок. Тези три тона, звучащи едновременно, образуват тризвучие. Обяснява се, че всяка песен има свое тоническо тризвучие. Нарича се така, защото ниският му тон се нарича „тоника“ (Т), той е най-устойчивият, на него завършва музикалната мисъл.

Извършват се упражнения за слухов анализ върху други песни.

9. Песента „Влакче“ е много подходящ пример за развитие на усета за мажорно и минорно звучене, т.е. двата „цвята“ на тоническото тризвучие. Още с изпяването на песента децата наблюдават, съпоставят, анализират и долавят, че началото на песента започва с тоновете на тоническото тризвучие – при единия случай мелодията звучи по-бодро, по-светло, а при втория – по-меко. Така те се запознават с термините „мажор“ и „минор“.

„Влакче“ – музика и текст Илиана Червенакова

10. Уместен начин за запознаване с **тонови имена** е използването на игрови подходи. Въвеждането на нотите се извършва постепенно.

а) пред дъската застават деца, всяко от които носи името на съответната нота. Те изпълняват познати песни, но по особен начин. Вместо думите на песента, ще се чуват тонови имена. Всяко дете пее тогава, когато в песента звучи неговият тон. Упражнението се изработва постепенно, в продължение на много часове;

б) пред дъската застават 7 деца, всяко от които изпълнява ролята на съответен клавиш. Децата изпяват последователно всички тонове от първа октава във възходяща и низходяща посока. По този начин те изпълняват гамата на тоналност до-мажор;

в) следва запознаване с местата на тоновете от първа октава върху клавиатурата на пианото, металофона, ксилофона и триолата. Децата пеят познати песни с тонови имена и по този начин се осъществява „подчинено солфежиране“.

г) деца записват графиката на мелодията на учени песни, пеейки с тонови имена;

д) по записана графика на мелодия се отгатват тоновите имена на позната песен;

11. Чудесен пример за запознаване с **полутоновото и целотоновото разстояние между тоновете** е песента „Дядо Коледа“. Песента се изучава по слух с текста, като се използват игрови елементи и театрализиране на песента.

Децата застават пред пианото и изпяват песента, опитвайки се да свирят първите два тона от мелодията от клавиша „сол“. Децата разбират, че песента не звучи така, тоновете „трябва да бъдат по-близо един до друг“. Някои деца срещат затруднение със задачата. Преподавателят дава обяснение, че два съседни тона звучат най-близо един до друг, когато са на полутоново разстояние, а целотоновото разстояние е два пъти по-голямо. На клавиатурата на пианото полутоновото разстояние се намира между два бели клавиша, когато между тях няма черен клавиш или между бял и съседен черен, с изключение на клавишите „ми-фа“ и „си-до“. Децата извършват самостоятелни опити да открият от различни места полутонове и цели тонове, като ги свирят на пианото.

„Дядо Коледа“ – музика и текст: Илиана Червенакова

Дя - до Ко - ле - да дой - де с дар за вся - ко - е де-те.

12. За да се достигне до запознаване с **нотните стойности**, е необходимо през цялата учебна година да се работи върху развитието на метроритмичния усет.

а) „изпълняват се песните „Леко лети малка пчела“ и „Хоро“, като се пеят и пляска с ръце. Успешното изпълнение на задачата довежда до извода, че при „Леко лети малка пчела“ ударите на ръцете са равномерни, а при „Хоро“ в началото се пляска по-бързо, а в края – по-бавно, като дланите на ръцете се задържат;

б) тук уместно би било да се приложи движение нота – стъпка, т.е. възпроизвеждане на ритъма на мелодията при движение. Децата отчитат метричните времена на песните със стъпките си. Записват графиките на мелодиите;

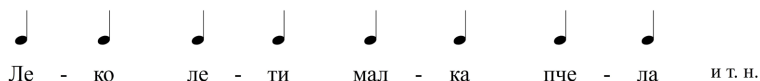
в) изпълнява се песента „Мала мома“

Мала мома – народна песен

Оттук нататък **нотните знаци** ще заместят различните по дължина хоризонтални черти, означаващи графиката на мелодията, а те ще им помогнат да запишат по-точно трайностите на тоновете.

• „Леко лети малка пчела“

• „Хоро“

• „Мала мома“

г) сигурен и лесен начин за осъзнаване на ритмичния строеж на песента и анализиране на отношенията между трайностите на тоновете е двигателното моделиране на ритъма на песните чрез движения – символи. На всяка тонова трайност отговаря движение на ръцете, което придружава пеенето. Например осмината нота се означава с пляскане на ръцете пред гърдите, четвъртината нота – с удари на дланите върху коленете на краката, а на половината нота – удари на дланите върху чина.

Следваща стъпка се явява съчетаване на ритъма с метрума.

13. Осъзнаването на музикалния метрум най-лесно се извършва с маршируване или танцуване на подходящи за целта песни. При изпълнение на песента „Леко лети малка пчела“ децата разбират, че при маршируването се брои на две и че първото време винаги съвпада с левия крак. Обяснява се, че стъпката с левия крак е по-силна, по-здрава, в случая има две времена, от които първото е силно, а второто – слабо. Записват тази песен с ноти:

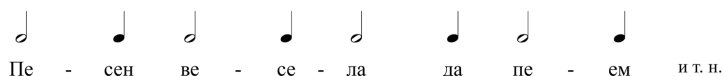

Изпълняват песента „Детска песничка“.

„Детска песничка“ – музика и текст Илиана Червенакова

Деца правят опит да маршируват на песента, но откриват, че нещо „спъва“ маршировката. Учителят им показва валсова стъпка. Размерът е тривременен и има 3 времена. Записват песента с ноти:

Следва задача за определяне на силните и слабите времена на двете песни. Силното време отбелязват с хоризонтална чертичка, а слабото – с дъгичка.

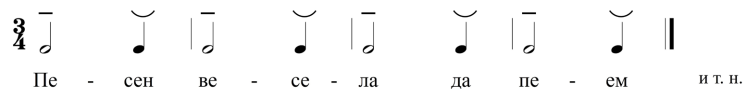
„Леко лети малка пчела“

Откриват, че размерът на тази песен е 2/4 и в съответствие с това написват тактови черти:

„Детска песничка“

Обяснява се, че за улеснение на онези, които пеят и свирят по ноти е нужно в началото да се постави знак, отбелязващ **размера** – 2/4, 3/4.

Следващата стъпка предполага добиване на умение за ориентиране в песни, в които метричните времена се явяват раздробени или слети:

а)

б)

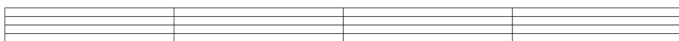

14. Упражненията за писане на ноти в нотните тетрадки започват още от началото на обучителния период:

а) рисуват „герданчета“

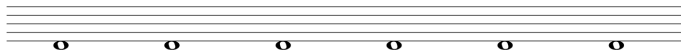
б) рисуват „огради на къщички“

в) рисуват колелца на линиите

г) рисуват колелца под линиите

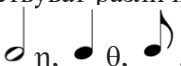
д) рисуват колелца на междулинията

е) четат учени песни, записани с ноти без съответни трайности, т.е. само като кратки и дълги тонове

„Кукуригу, петльо“

Децата научават, че знаците, с които се отбелязват тоновете, се наричат **ноти** и че съществуват различни по трайност тонове, които се отбелязват по следния начин: .

Нотите се записват на петолиние, то се нарича така, защото има 5 линии. Линиите се броят от долу нагоре, както се броят етажите на къщите. Меж-

ду линиите се образуват 4 междулиния и те също се броят от долу нагоре. В началото на петолинието се поставя **ключ** – нарича се виолинов „сол“ ключ, защото показва мястото на нотата „сол“. Постепенно се въвеждат всички ноти от първа октава. Изписват се по ноти познати, учени песни, при изпълнението на които се прилага така нареченото „подчинено солфежиране“.

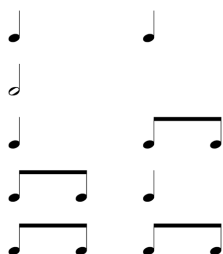
а) „Кукуригу, петльо“

б) „Роси росица“

В петолинието нотите се разделят на групи, които съдържат еднакво по количество ноти, които се наричат **тактове**. Нагледно пред децата би могло да се представи по следния начин – ако петолинието е домът на нотите, то тактовете са стаите на самите ноти. Тактовете се разделят един от друг с вертикални линии – тактови черти. В размер 2/4 един такт може да съдържа две четвъртини, но той може да съдържа и други ноти, чийто сбор е равен на две четвъртини:

Задават се сходни задачи и в размер 3/4. В края на обучителния период децата могат да изпълняват всички учени песни по ноти, а също така и да солфежират самостоятелно леки мелодии от вида:

Обучаемите непрекъснато се поставят пред възникнали проблемни ситуации, които предстоят да бъдат решени. Ето защо това обучение е активно обучение, насочено към педагогическата практика на музикалния педагог. То отваря „вратите“ към едно ползотворно инструментално обучение на децата.

Заклучение

Резултатите показват, че тази технология работи успешно в подготвителните класове на детската музикална школа, но би могла да се използва и за нотно ограмотяване в първите класове на началното училище, и то по увлекателен и занимателен начин.

Музикалните знания и умения се усвояват с разбиране и дълбочина.

Всички деца се ангажират активно в учебния процес и постигат голям напредък в по-нататъшното инструментално обучение. Те учат с разбиране и висока мотивация, развиват увереност и концентрация на вниманието.

Деца демонстрират нагласи и умения за аналитично, критично и творческо мислене. С интерес измислят, прилагат и експериментират стратегии за разрешаване на проблемни ситуации. Демонстрират групов активност, но предложената система от технологии би могла да се внедри и при индивидуалното обучение.

Постигнатите резултати показват качествен положителен скок в компетентностите на всички обучаеми деца и професионална удовлетвореност от страна на преподавателите.

PEDAGOGICAL SYSTEM FOR CREATING INITIAL SKILLS IN READING MUSIC NOTES

Abstract. Imperfect practice from the past is making the music notes literacy and the technical mastering of the instrument into an end in itself in the musical and pedagogical work of teachers, while the musical and hearing development of the children, and the emotional experience of the musical piece of art remains in the background. In this way many talented children are diverted from music and from mastering a musical instrument. Based on the curriculum of musical instrument and solfeggio for the children from the preparatory group I focus my pedagogical work on the implementation of my goal as an explorer, i.e. the musical and hearing education being the first step of musical literacy. This I achieve through organizing the following specific activities and approaches, presented in their sequence.

All concepts and terms in music are learned through games and the implementation of game approaches. The introduction of the musical literacy thus opens the opportunity to write the notes of songs known by the children, while later on reading of unknown note text.

The achieved results demonstrate a quality positive leap in the competence of all children included in this education, as well as professional satisfaction in the teachers.

✉ **Dr. Iliana Chervenakova, Assist. Prof.**
Plovdiv University "Paisii Hilendarski"
Plovdiv, Bulgaria
E-mail: nikolai_em2000@abv.bg